

Visszanéző

Visszanézek, tehát még vagyok. Jó néhány éve nyugdíjban, de korántsem nyugalomban, mert továbbra is elmondhatom, hogy velem mindig történik valami. Hogy mást ne mondjak, nem is olyan rég levetett magáról a mozgólépcső Budapesten. A metróról át kellett szállnom a balesetire, ahol egy héten át megfigyeltek, miközben én is megfigyelhettem, hogy is történik ez a megfigyelés. Egyszermind feltehettem magamnak a kérdést: szabad-e mozgólépcsőznie egy 80 évesnek két nehéz könyvcsomaggal egyensúlyozva, amikor ugye mindkét keze foglalt? Ez a „foglaltság” előhívott egy versikét a régmúltamból, amikor még merészeltém elkövetni ilyeneket. Nem tudom, idézhetem-e.

Találkozás

*Mint egy látomás, bukkan élem a sarkon,
akét elveszettek hittem, hajdani pájtásom.
Összenézünk, s rángatná máris odébb
két buksi kölyke, eleven pórázon.
Hogy vagy? Megemberesedtél -
okosabb nem jön a nyelvre hamarjába...
félszeg pillantás rám, aztán az órára,
és iramodik tovább, apró testőrei oldalt.
Felnőtt az én barátom, mind a két keze foglalt.*

Nos, az én lányom és a két fiam már jócskán kinőtt a kézfogós korból, az unokák közül is csak a legkisebb, a kilencedik van még ebben a szívmenengető életkorban. Amikor az első gyermekünk megszületett, 1963-ban, feleségem és én is a **Pécsi Egyetemi Könyvtárban** dolgoztunk; Zsuzsa (Szepes Zsuzsa) 1960, én 1961 óta. Azóta is gyakran gondolok arra, hogy a házasságunk 1962-ben „nem jöhetett volna létre”, ha Zsuzsát az érettségi után felveszik, ahová nagyon szeretett volna bejutni, az orvosira, ha kitűnő tanulmányi eredményét nem írja felül az iskola vezetésének „hittanos volt” minősítésé. Engem pedig, miután betegség miatt lemaradtam a felvételizőre, nem hívnak be két évre tüzér sorkatonának 1954-ben. De behívtak, így csak az 1956/57-es tanévben kezdhettem meg – mondhatni, tüzérségi előkészítéssel – magyar-könyvtár szakos tanulmányaimat Budapesten, és csak öt év múlva, 1961 szeptemberében állhattam munkába a Pécsi Egyetemi Könyvtárban. Itt – a kényszerű kitérőknek köszönhetően – mondhatni, utolértük egymást Zsuzsával, Két gyermekünk volt már, amikor Zsuzsa levelező hallgatóként megkezdhette egyetemi tanulmányait Budapesten. Csendes szorgalmának köszönhetően

szinte észre sem vettük, és eltelt a hat év a magyar-könyvtár szakos diploma átvételéig, majd újabb néhány év, és sikerrel védte meg doktori disszertációját.

Középiskolásként sok mindennek készültem, de aligha könyvtárosnak. Aztán úgy adódott, hogy pedagógus szüleim munkahelyén, a zalakoppányi iskolában alkalmam volt rendezgetni az iskola egész szekrényt betöltő könyvtárát. Ma sem tudom hogyan, de a zalaegerszegi megyei könyvtár módszertanosának, Pál Józsefnek és a zalaszentgróti járási könyvtár vezetőjének, Papp Istvánnak a figyelmét felkeltettem egy újszerűnek mondott, a helyi filmvetítésekhez kapcsolódó „PR-akcióval”. Pál Jósának sok évvel később a kollégája lehettem a Mecsek alján, egyik verseskötetéről írtam is a *Jelenkorba*; Papp Pistával pedig mint az MKE főtítkárával találkozhattam rendszeresen, miután 1991-től 2006-ig tisztségviselője (elnöke, illetve titkára) voltam a Baranya megyei szervezetnek.

De mindez még jóval odébb volt, előbb ugyanis a pécsi Egyetemi Könyvtárban kellett megtalálni a helyemet, éspedig úgy, hogy a munkáltatómnak, de magamnak se okozzak csalódást. Erre 1961-től kerekem másfél évtized állt rendelkezésemre, leszámítva azt a közel egy évet (1968-1969), amikor főhivatásuként újságírással próbálkoztam a *Dunántúli Naplónál*. (Hamar beláttam, hogy az újságírás nem egyszerűen foglalkozás, hivatás, de életforma is egyúttal, ez elvette a bátorságomat a folytatástól.) Megfelelő bevezetés után az osztályozás lett a fő munkaköröm a központi könyvtárban, miközben részt vettem annak a „brigádnak” a munkájában is, amelyik a tanszéki könyvtárak állományának a rendezését végezte odakint a jogi karon Bárdi Ilona osztályvezető (később igazgatóhelyettes) irányításával. Ekkoriban (már és még) egy kara volt a pécsi egyetemnek, de a központi könyvtár megőrizhette általános gyűjtőköreit. És miután minden új szerzeményt kézbe kellett vennem a szakozásnál, érdeklődéssel és örömmel végeztem a munkámat. A különböző „főtblázati számokkal”, ilyen-olyan „alosztásokkal” mesterkedve, netán a használókra is gondolva, gyakran eszembe jutott Babiczky Béla tanár úr, aki egy osztályozási gyakorlat alkalmával megjegyezte: nagyon jó szakozó leszel, Boda Miklós, az ETO megreformálására tett javaslataid is nagyon jók, csak egyiket sem lehet megvalósítani. Ekkoriban még azzal áltattam magam, hogy netán szépiróként is jegyeznek majd az irodalombarátok. Nem csoda, hisz’ olyan kollégista szobatársaim voltak, mint Ágh István vagy Bella István. Együtt szerepelhettem velük az „egyetemista írók és költők” szerzői estjein, ahol Bálint András, Bánffy György, Kézdy György, Papp Éva, Pécsi Ildikó, Sólyom Katalin (és még sorolhatnám) voltak az előadók.

Telt-múlt az idő az Egyetemi Könyvtárban, és egyre kevesebb gondot okozott az egy-egy napra rendelt feldolgozási „norma” teljesítése. A Szepesy-féle könyvtárárpület földszintjén volt a munkahelyem, de gondolatban egyre többet időztem az emeleten, ahol a püspöki különgyűjtemény, a „Klimó-könyvtár” történelmi hangulatot árasztó termei sorakoztak. Kivált, hogy szobatársam volt Nyakas Sarolta, aki a könyvtár munkatársa volt már Fitz József igazgatása idején is, és aki a Fitz-féle tudományos program keretében feldolgozta, megírta és 1934-ben közreadta az első pécsi nyomda történetét. Mínthogy Fényes Miklós (1957-től a könyvtár igazgatója) nem látott lehetőséget a püspöki állomány szabályszerű rekatalogizálására, címlapfotókat készíttetett az egyes művekről, s ezek felhasználásával épült a „címlapfotós” szerzői-betűrendes, illetve helyrajzi katalógus. Sáríka feladata az volt, hogy a művekről rövid címléírást készítsen, és rávezesse a címlapfotók hátoldalára. Ez a címléírás nem volt könnyű, tekintve, hogy a megfelelő segédkönyvek nem mindig álltak rendelkezésre. Nagyon jó érzés volt, hogy helyyel-közzel a segítsé-

gére lehettem a felderítésben. Ilyenkor egy-egy pillanatra visszaköszöntek az egyetemi évekből a „rég Magyaros” és persze a könyv- és könyvtártörténeti stúdiumok Mezey László, Fülöp Géza, illetve néhány alkalommal Dezsényi Béla és Fitz József előadásai. Visszaköszönt az a tanulmányi kirándulás is, amikor tanszékvezetőnk, Kovács Máté jóvoltából tulajdonképpen már kinéztem magamnak a pécsi könyvtárat, benne a nevezetes különgyűjteménnyel. Egyetemi szakdolgozatom témája is „rég Magyaros” volt; Jankovich Miklós (1773-1846) neves könyvgyűjtő, a Széchényi Könyvtár „második alapítója” kéziratban maradt és elveszettnek hitt bibliográfiájáról írtam. Előmunkálataim során kiderült, hogy a *Közönséges magyar könyvtár 1533-1833* hat terjedelmes kötete az MTA Könyvtárának kéziratárában mindig is megvolt, de mondhatni, inkognitóban, mert annak idején a Toldy Ferenc-hagyaték részeként vették állományba.

Az Akadémia kéziratárban munkálkodva szerencsém volt személyesen is megismerni F. Csanak Dórárt, számos jeles személyiség, köztük Fülöp Lajos levelezésének tudós kiadóját, azután Ritoókné Szalay Ágnes, a Janus Pannonius-kutatás hazai kiválóságát, és nem utolsó sorban a Corvina-kutató, de a Janus Pannonius-szöveggyűjtemény elemzésével is maradandót alkotó Csapodi Csabát, a rég Magyarosok és kéziratok gyűjteményének segítőkész vezetőjét. Egy alkalommal inkább fizikai, mintsem szellemi felkészültséget igénylő „közönséges” viszonzhattam a segítségét az Akadémiai Könyvtárban. Ennek kapcsán az ekkoriban már nemcsak készülődő könyvtörténész-bibliográfust, Borsa Gedeont is megismerhettem, örömmel konstataálva, hogy csak 11 évvel vagyok fiatalabb nála. (Körkölönbségünk azóta is változatlan, bár jó lett volna valamennyire felnőni hozzá.) Meggyőződésém, hogy ez a munka is szerepet játszott abban, hogy amikor – pécsi könyvtárosként – folytatni szerettem volna Jankovich Miklós művének immár részletesebb feldolgozását, Csapodi minden további nélkül hozzájárult a kéziratok kötetek meghatározott idejű áthelyezéséhez munkahelyemre, a pécsi könyvtárba. A leszállítás nem kis problémáját megoldandó, egyik munkatársnőm férje felajánlotta, hogy a köteteket (velem együtt) lehozza Pécsre. Mint mondta: új vállalati kocsit kell átvennie Budapesten. Az első „billenős” teherautót valóban ő vezette, de utána begördült az Akadémia terére még vagy egy tucat óriás. A helyszűke miatt igencsak csipkedni kellett magunkat a berakodással, de azért még sikerült rögzíteni magamban az eseményt szemmel követő Csapodi Csaba lépcsőre szegezett alakját és „ez nem lehet igaz!”-tekintetét.

A nagy „lehajtás” végül is hiábavalónak bizonyult, egyebek között azért, mert a kurrens feladatok nem nagyon engedték, hogy érdemben foglalkoztasson a *Közönséges magyar könyvtár*. Kivált, hogy ott volt úgyszólván a kezem ügyében az egyáltalán nem közönséges Klimó-könyvtár. Nagyon szerettem volna, ha legalább munkaköri részfeladatként foglalkozhatom a püspöki állománnyal. Első lépésként a tulajdonosi előzményekre fényt derítő ex librisek és bejegyzések regisztrálására gondoltam, a teljes állomány egyenkénti kézbe vételével, amelynek során a különböző művek, illetve kötetek néhány fontos jellemzője is rögzíthető. Igazgatónk a könyvtár alapfunkcióira hivatkozva utasította el a kérést; mint mondta, az ő vezetői munkakörébe is csak nehezen illeszthetők be a Klimó-könyvtárral kapcsolatos kutatások. Nos, körülbelül ekkorra datálható már említett „kiugrási kísérletem”, amely kevesebb, mint egy évig tartott a **Dunántúli Naplónál**. 1969-ben az új dékán, Szotáczy Mihály ösztönzésére újra felvehettem a fonalat az Egyetemi Könyvtárban. Neki köszönhettem azt is, hogy 1973 szeptemberében részt vehettem a perugiai Università per Stranieri nyelvi továbbképzésén. (A gond az volt, hogy a perugiai egyetem

egyik kiadványában található jelentkezési lapot kitöltve és postázva *közvetlenül* jelentkeztem az ösztöndíjjal is támogatott kurzusra. Ráadásul eredményesen.)

Az 1970-es évek elejére egyébként alaposan megváltozott a helyzet az **Egyetemi Könyvtárban**. Az egyetemalapítás 600 éves, majd Janus Pannonius halálának 500 éves jubileuma megünneplését (1967, 1972) követően ugyanis „megállapítást nyert”, hogy miután Klimó püspök 1774-ben nyilvánossá, majd hogyanem közkönyvtárrá tette a püspöki könyvtárat, nem lehet elvi akadály annak, hogy a pécsi Egyetemi Könyvtár, mint „jogutód”, 1974-ben megünnepelje – úgymond alapításának – 200 éves jubileumát. Elhatározottam a *Jubileumi évkönyv 1774-1974* kiadása, amely meg is jelent a következő tanulmányokkal: *A Pécsi Egyetemi Könyvtár története, I, Pécsi Püspöki Könyvtár* (Fényes Miklós), *Fitz József a Pécsi Egyetemi Könyvtár élén (1930-1934)* (Boda Miklósné), *Három évszázad könyvtártörténeti emlékei a Klimó-gyűjteményben* (Boda Miklós), *A Pécsi Egyetemi Könyvtár folyóirat állományának története* (Hoóz Istvánné). A felkészülés idejére szabad kezet kaptam én is az addig inkább csak „tűrt”, mintsem támogatott állománytörténeti kutatások folytatására. Ennek során vehettem számba a Klimó György korai (püspöksége előtti) gyűjtéséből származó könyveket, a könyvtár jezsuita eredetű állományát, ezen belül a Mossóczi Zakariás birtokában volt köteteket, a Nádasdy Ferenc országbíró tulajdonbejegyzését hordozó könyveket, és nem utolsósorban azt a németalföldi kiadványt, amely özvegy Mária királyné adományaként került Oláh Miklós birtokába. Ez utóbbi leletet nem a *Jubileumi évkönyv*-ben, hanem a *Magyar Könyvszemle*-ben publikáltam 1975-ben. (Nagyon örültem, hogy Monok István nem sokkal később felfigyelt ezekre az eredményekre, és hivatkozott is rájuk munkáiban.)

A jubileumi „kényszerhelyzetben” igazgatónk elfogadta azt a javaslatomat, hogy az „aranyterem” és a „hártyaterem” két hosszanti oldalán végigfutó, asztal-magasságú állványt sorra fedjük le megfelelően méretezett kiállítási tárlókkal. Ez megtörtént, így tartalmas és mutatós jubileumi kiállítást rendezhettem a Klimó-könyvtárban, amelyet Csúry István méltatott a megnyitón. A tárló sor ma is használatban van, és mint a folytonosan megújuló kiállítások mutatják, élnek is az általa adott lehetőséggel a PTE Egyetemi Könyvtár Történeti Különgyűjtemények Osztályának – ma már nem csak töredék-munkakörben tevékenykedő – munkatársai. Azt a javaslatomat viszont kifejezetten ellenezte Fényes igazgató úr, hogy továbbra is írjuk hosszú ó-val a könyvtáralapító pécsi püspök nevét, ahogy ez nálunk megszokott volt úgyszólván a reformkor óta. Sokadik érvként felmutattam Sziklay László *A szlovák irodalom története* című, az Akadémiai Kiadónál 1962-ben megjelent könyvét, benne néhány műfordításommal. Sziklay könyvében Klimó György (Juraj Klimó) nem szerepel ugyan, szerepel viszont – külön fejezetben – *Bél Mátyás* (így!), azzal a zárójeles megjegyzéssel, hogy a szlovák szerzőknél többnyire a *Matej Bel* forma használatos. Végül írásban is megerősítettem, hogy a *saját felelősségemre* maradhat a *Klimó* forma használata a tanulmányomban. Igazgatónk sajnos, nem érte be a maga *Klimó*-jával. Az általa felhasznált művek címében szereplő Klimókat is klimósította, mint mondta, a cseh-szlovák tiltakozásokat elkerülendő. Én viszont örömmel nyugtáztam, hogy az egyetem, majd a rádió jubileumi műsorában is elhangzott alábbi versem címének Klimóját hosszú ó-val ejtik az előadók.

Klimó-köszöntő

*Míg Bécs és Róma egymást túllícitálva vitatták,
hogy a nagyvilágban melyikük viselje a kalapot,
te gazdasszemmel néztlél szét a török-látta határban,
és cselekedtlél, amíg ehhez idő és tér adatott.*

*Gyerekszobád nem volt, tanultságod is csak hazai,
de egy sereg megtanulhatatlannal felvértezve
élni tudtál a lebetősséggel, mit a Kegyelem
oly megérdemelten behelyezett elédbe.*

*Bölcs jobbágyivadék, tudva tudtad,
a hit, a tudás, nem csak a batalom számit,
megteremtetted a semmiből egyházmegyéd
barangtornyos, iskolapados plébániáit.*

*Tudós könyvek fölé hajolva értőn
csillagdáról, univerzitásról álmodoztál,
kincses könyvtárad tanusítja ma is,
álmaiddal nem a senki földjén hadakoztál.*

*Hogy műveddel egyszer majd beérkezel,
Gyümölcsöltő, hinned kellett ezt is,
örüljünk hát együtt a találkozásnak
Georgius Klimo, Episcopus Quinqueecclesiensis.*

(Mint látható, a vers utolsó sorában püspökünk nevét – a „latin” szöveggörnyezetből kifolyólag – magam is rövid o-val írtam.)

1975-ben, amikor a már említett, Mária királyné és Oláh Miklós könyvét bemutató írásom, egykori tanárom, Mezey László pártfogásával megjelent a *Magyar Könyvszemlében*, már nem a Pécsi Egyetemi Könyvtárban dolgoztam, hanem a **Baranya Megyei Pályaválasztási Tanácsadó Intézetben**, mondhatni, pályaválogatóként. A változtatásban az anyagiak is szerepet játszottak, bevallom, mert a könyvtárban, a két nyelvpótlékkal is számolva, igencsak szerény volt a fizetésem. (Két gyermekünk volt már ekkor, Pál és Péter, azután Mária is hamarosan megérkezett.) Hogy pályaválogatóként nem sokra viszem, azt már kezdetben dokumentálhattam volna. Kedves igazgatónk, a könyvtárvezetési tapasztalatokkal is rendelkező Schmidt Károly mindenesetre bízott bennem, és a kiadványszerkesztés területén talán sikerült is valamennyire rászolgálnom a bizalmára. Ha meggondolom, az Intézetben eltöltött öt év során olyan, az egész megyét átfogó iskola- és munkahelyismerettel gyarapodtam, ami a későbbiekben is hasznosíthatónak bizonyult.

Nos, ezek a „későbbiek” hamar eljöttek, mert 1981-ben a **Baranya Megyei Tanács VB. Művelődési Osztálya** lett a munkahelyem. Itt 1987-ig munkálkodtam mint közgyűjteményi (könyvtári és levéltári) referens. Ezzel tulajdonképpen megkezdtem a visz-

szatérést tanult szakmámhoz, igazi hivatásomhoz, a könyvtárossághoz. Annál is inkább, mert rövidesen tapasztalnom kellett, hogy igazából nem teremtettek köztisztviselőnek. Mert ha, mondjuk, a Megyei Könyvtárba szólítottak a hivatalos tennivalók, sokkal inkább könyvtárosnak éreztem magam, mintsem a „fenntartó szerv” képviselőjének. A könyvtárvezetésnek egyébként hagyományosan jó kapcsolata volt a Művelődési Osztályal, én pedig szerencsémnek tartottam, hogy a Megyei Könyvtár igazgatója az a Román Lászlóné Marika, akivel tízegynéhány évig munkatársak voltunk az Egyetemi Könyvtárban. Tanácsi munkaköröm levéltári oldaláról itt csak annyit, hogy a Megyei Levéltár működésére igazából nem volt rálátásom, jóllehet kutató-publikáló emberként mindig is „szorítottam” a intézménynek.

Miként a kedves kollégák is szorítottak nekem a Művelődési Osztályon, hogy az Ösztöndíjtanács (és a család) rábólintson a pályázatomra, amelynek öt hónapos olaszországi kutatóút volt a tétje. A pályázat előzménye az volt, hogy miután 1975-ben megszakadt a közvetlen kapcsolatom a Klimó-könyvtárral, XIV-XV. századi témákkal kezdtem foglalkozni, különös tekintettel a középkori pécsi egyetem alapításának itáliai előzményeire és Janus Pannonius Itáliájára. Néhány előadás és publikáció után külső tagja lettem a „rebakucsnak”, vagyis az MTA Irodalomtörténeti Intézet reneszánsz-barokk kutatócsoportjának, tagja a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaságnak. (Nemrég a „Hungaria Latina” Magyarországi Neolatin Egyesületnek is.) Klaniczay Tibor ajánlásának minden bizonnyal jelentős része volt abban, hogy 1984-ben a Római Magyar Akadémia lakója lehettem közel fél éven át, s hogy 1989-ben is megkaptam ezt a lehetőséget, akkor már (újra) könyvtárosként.

Hogy tanácsi működésem során tettem-e valami érdemlegeset a megye könyvtárügyének előremozdításáért, azt csak egykori főnökeim, Bernics Ferenc és Fischer János tudnák megmondani, ha még közöttünk lennének. Mindenesetre szívügyemnek tekintettem Komló önálló városi könyvtárának a létrehozását, még ha nem is volt jelentős részem a gyakorlati megvalósításban. Néhány szerény javaslattal talán hozzájárultam Takáts Gyula elnökhelyettes előremutató könyvkiadási tervének a megvalósításához is. A *Pannónia Könyvek* „nem-hivatásos kiadó” a Megyei Könyvtár szervezeti keretében kezdte meg a működését, Tüskés Tibor vezetésével. Magam is tagja voltam az első kiadói tanácsnak Román Lászlóné, Molnár G. Judit és nem utolsósorban Csorba Győző társaságában.

1987-ben „igazi” könyvtáros lettem ismét, a **Baranya Megyei Könyvtár** tudományos titkárnak titulált munkatársa. Feladatom hálás volt, mert a könyvtár szakmai, nem utolsósorban szaktájékoztató munkáját magasan képzett és rendszeresen publikáló munkatársak erősítették, Román Lászlóné igazgató igényességének köszönhetően. 1988-ban kezdeményező szerepet vállaltunk a Megyei Könyvtár, a Megyei Levéltár és a Janus Pannonius Múzeum tudományos együttműködését demonstráló *Közgyűjteményi Tudományos Napok* megrendezésében. Ennek, de a *Pannónia Könyvek* „befogadásának” is szerepe lehetett abban, hogy a Művelődési Minisztérium jónak értékelve pályázatunkat, és 1989-ben tudományos könyvtárrá minősítette a Baranya Megyei Könyvtárat. (Igazából nem is érttem, miért kell pályáznia erre a címre egy megyei közgyűjteményi intézménynek, hisz’ működésének fontos összetevője a tudományos igényesség, és nem is csak a helyismereti-helytörténeti stúdiumok területén.)

Miután Román Lászlóné igazgató 1989. december 31-én nyugdíjba vonult, addigi helyettese, a kiváló bibliográfus és helytörténész, Surján Miklós (1933-2012) lett az utóda.

Én pedig az addigi helyettes helyettese lettem, miközben címzetes igazgató címmel is megtisztelték. Igazi sikerélmény volt számomra, hogy Surján Miklós támogatta azt a javaslatomat, hogy a könyvtár olvasószolgálati bejáratát az épületegyüttes keleti oldaláról „helyezzük át” a déli oldalra. A keletre néző, 1985-ben átadott olvasószolgálati épületben ugyanis nem volt kellő tér az olvasók kulturált fogadására. A könyvtárba lépők útja az előudvarból egyenesen a kölcsonzóterbe vezetett, ráadásul hiányzott a könnyen elérhető és megfelelő méretű ruhatár is. A bejárat áthelyezésével lehetővé vált e problémák megoldása. Egyszermind új életre kelt a könyvtár domborművű címerrel díszített kapuja, így a város egyik jelentős, az 1780-as évekből való műemléképülete lett a könyvtár előszobája, tágas ruhatárral és hírlapolvasóval.

Természetesen „elektronikus” állományvédelemről is gondoskodtunk a bejáratnál. Ez inspirálta *Küszöbláz* című, a *Könyvtári Levelező/lap*ban is megjelent írásomat, amelyben szövé tettem, hogy a szerkezet esetenként „*a szellemjárást is érzékeli, máskor meg rá sem fűtyül arra, hogy (ihyesmi is előfordul) egy batározott testtartással kivonuló hölgy bájai kissé szögletesek, lévén, hogy két sikerkönyv feszül a melltartójában*”. Egyébként az írásomat inspiráló könyvtárépítészeti munka szerint a küszöbláz akkor szokott fellépni érzékenyebb lelkületű egyéneknél, ha a beiratkozásra kiszemelt könyvtár ránézésre is a zártság, az elzárkózás érzetét kelti, építészetiileg nem átlátható. A megyei könyvtár történeti magját képező műemléképületek a belső udvart övező bővítmenyekkel, a munkálatok során feltárt ókeresztény sírokkal, egy „emelettel” feljebb az árnyas kerttel, továbbá a háromszintes új olvasószolgálati épület, folytatásában a több szervezeti egységet, a különgyűjteményeket is befogadó egykori lakóházzal csodás labirintus volt számomra. A hely hangulatához a könyvtáros elődök emléke is hozzájárult, miközben a „kortárs” könyvtáros gárda sem volt akármilyen. Ma is jobb lesz a napom, ha összetalálkozom valamelyikükkel munkahelyükön vagy a városban. Könyvtárunk 1996-ban vette fel egykori munkatársa, a Kossuth-díjas Csorba Győző (1916-1995) nevét, Kalányos Katalin kezdeményezésére. Ezzel egyidejűleg Csorba-emlékszobát rendeztek be a könyvtárban, 2004-ben pedig portrészobrot állítottak a tiszteletére az előkertben, egykori munkaszobája közelében. Kissé előre szaladva az időben: miután a megyei (akkor már megyei-városi) könyvtár 2010 augusztusában, Apáca utcai épületét odahagyva átköltözött a „tudásközpontba”, rövidesen az emlékszoba is átköltözött ide, Szabolcsiné Orosz Hajnalka igazgató asszony gondoskodásának köszönhetően. Később követte a szobor is; ma ott szerénykedik a monumentális épület árnyékában.

Kalányos Katalin igazgatói kinevezésével egyidejűleg megszűnt az igazgatóhelyettesi státusz, tudományos titkár lettem újra. Surján Miklós pedig mint a helytörténeti osztály tudományos munkatársa dolgozott tovább, úgyszólván a haláláig. Hogy nem eredménytelenül, az általa szerkesztett és 2008-ban megjelent alapmű, a *Pécs bibliográfiája 1960-2005* bizonyítja. Sok szép dolgot cselekedtünk együtt ezekben a „kifutó” években a könyvtárvezetés támogatásával és kiváló munkatársak közreműködésével. Csak néhány példa! Az egykori olvasóterem mutatós polcrendszerének felső régiójában helyeztük el a könyvtár régiségeit, az alatta körbefutó polcokat kiállítási tárlókká alakítottuk. Itt rendeztük meg 2001 utolsó hónapjaiban a *Régiségek, ritkaságok pécsi családi könyvtárakból* című, nagy érdeklődést kiváltó kiállítást, amelynek nyomtatott, illusztrált katalógusa is megjelent (szerkesztette: Boda Miklós, Horváth Eszter, Surján Miklós) a könyvtár kiadásában. Ezt megelőzően Kalányos Katalin, Surján Miklós és Tüskés Tibor mellett magam is a szerkesztője (egyben a fotója) lehettem *A könyv- és könyvtárkultúra ezer éve Baranyában* című, forrásszöve-

geket és tanulmányokat tartalmazó, gazdagon illusztrált kötetnek, amely 2000-ben jelent meg a Pannónia Könyvek Szerkesztősége gondozásában. Külön öröm volt számomra, hogy 2002-ben válogatott írásaimat is közreadta az akkor már „házon kívül”, alapítványi formában működő kiadó, *Stúdium és literatúra – Művelődéstörténeti tanulmányok* címmel.

Könyvtári munkám mellett külsőként tanítottam az egyetemen: a művelődésszervezőknek könyvtári-információs ismereteket, az olasz szakosoknak pedig az olaszországi kutatást segítő intézmény- és társadalomismeretet. Istennek hála, magam is gyakran megfordulhattam Itáliában. Ösztöndíjas kutatóként (Róma: 1984. 1989), tudományos konferenciák előadójaként (1995: Saint-Vincent, 1996: Róma-Nápoly, 2002: Ferrara), és nem utolsó sorban a kollégák és barátok számára szervezett utazások „mozgatójaként”. Hogy közelebbről hová, mikor és miért utaztunk, csak egy külön *viszlanéző*-ben tudnám felsorolni.

2003-ban, jócskán benne lévén már a korban, pontot kellett tennem az aktív könyvtárasságra. Sajnos, pont akkor, amikor az Európa Kulturális Fővárosa (EKF) program jegyében jelentős változások elé néztek a pécsi könyvtárak, nem utolsó sorban a Megyei Könyvtár és a Pécsi Városi Könyvtár. A Megyei Könyvtár raktározási gondjait az intézmény területén belül meg lehetett volna oldani, magam is javaslatot készítettem erre. A parkolás gondját kevésbé, bár ezt ellensúlyozta, hogy a történelmi városközpont szívében, mondhatni, inspiratív környezetben működhattunk. Mindazonáltal Pécs város 2005. október 19-én elfogadott és kormánydöntéssel megerősített EKF-pályázatában kiemelt helyen szerepelt az újonnan építendő (integrált) megyei-városi könyvtár, ám a „létesítmény” városon belüli helyét illetően bizonytalanság uralkodott még a következő év tavaszán is. Mint az MKE Pécsi és Baranyai Szervezetének akkori elnöke felkértem Takáts József stratégiai főtanácsadót, a pécsi EKF-pályázat íróját, hogy 2006. május 29-én, *Könyvtár Európa kulturális fővárosában* című rendezvényünkön tájékoztasson bennünket, könyvtárosokat a dolgok állásáról. Bevezető előadását követően az érintett könyvtárak igazgatói, Kalányos Katalin és Kereszturi József fejtették ki álláspontjukat. Ezt követően az Egyetemi Könyvtár főigazgatója, Fischerné Dárday Ágnes is felszólalt. Felszólalása lényegében előre vetítette azt, ami rövidesen, nem kis meglepetésre, be is következett. Fenntartói szinten döntés született arról, hogy a Tudományegyetem is bekapcsolódik a projektbe, majd pedig arról, hogy az egyetem központi könyvtára mellett az Állam- és Jogtudományi Kar és a Közgazdaságtudományi Kar összevont (és nem sokkal korábban megújult) könyvtára is átköltözik a felépítendő létesítménybe. Mindehhez további, úgymond, a tudásközpont funkciót megtestesítő egyetemi létesítmények (nagyelőadók, hallgatói információs központ és egyetemi kutatóközpontok) csatlakoztak. Kimondatlanul is az egyetemi oldalt erősítette az új létesítmény elnevezése (*Dél-dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont*, a közhasználatban *Tudásközpont*), bár ez inkább csak az önálló intézményeknek helyet adó *épület* kissé terjengős megnevezéseként volt értelmezhető. Szervezeti integráció ugyanis nem történt, „csak” szolgáltatás-integráció, amely a szabadpolcos állomány egységes rendben történő felállítására is kiterjedt, a tulajdonjog fenntartásával.

A helyzetet napjainkban tovább bonyolítja, hogy az egyetem központi könyvtárának megnevezése 2014 nyaratól *PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont*, míg a „társbérlő” megyei-városi könyvtár neve továbbra is *Csorba Győző Könyvtár*. (*Tudásközpont* nélkül.) A *Wikipédia* címszavát idézve: a Dél-dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont „hivatalos beceneve” *kaptár*. Ez a megnevezés, amely az épületet „pincétől a padlásig” áttö-

rő, Zsolnay-kerámiával borított szimbolikus belső tér formájára utal, igazából nem vált közkeletűvé, pedig egy névpályázaton is győzedelmeskedett. Az épület látványos, nyitott könyvet formázó kialakítása, a szabálytalan, sokszögű alaprajz, az emeletek egybenyitása sajnos, nagymértékben csökkent a hasznos alapterületet, a „kaptár” pedig a szabadpolcos olvasószolgálati tereinek átláthatóságát is. A térnyerés nagyon fontos lett volna, kivált a megyei könyvtár számára, miután teljes egészében ki kellett ürítenie Apáca utcai „szék-házát”, míg az egyetemi könyvtár továbbra is használhatta Szepesy utcai épületeit.

Őszintén szólva mindkét oldalnak drukkolok, hiszen – mint az eddigiekből kiderült – közel negyvenévi könyvtárosságom felét ez Egyetemi Könyvtárban, másik felét a Megyei Könyvtárban töltöttem, és talán nem csak pusztán időtöltéssel. Ha átlépek a Tudásközpont küszöbét, tulajdonképpen mindkét volt munkahelyemen teszek látogatást. Előadóként rendszeresen részt veszek az egyetemi könyvtár történeti konferenciáin, nemrég pedig együtt örömködtem a megyei-városi könyvtárosokkal az új könyvtárbusz bemutatása alkalmával. A busz „költészetemben” is bemutatkozott, ekképpen:

*Akkor jó a könyvtár, ha mozog,
én vagyok a busz, könyvet viszek és hozok,
összeszalad a környék apraja nagyja,
ha a motorom robaját meghallja.
Rakterembe a könyvtárosok is beférnek,
nem csak a tudásra-szomjas népek,
egy szó mint száz meg busz:
indul a megyejáró könyvtárbusz.*

Boda Miklós

